

AZ „OLCSÓ KÖNYVTÁR“

ISKOLAI SOROZATA.

Az Olcsó Könyvtár a vallás-és közoktatási miniszter 30404/95. sz. a. ajánlotta.

Az Olcsó Könyvtár kötetei teljes műveket adnak, nem kivonatokat és szemelvényeket.

A kötetek számai zárjelben.

Egy-egy szám ára 20 fillér.

Iskolai és házi olvasmányul alkalmas kötetek:

a) Színművek.

Berczik Árpád. Himfy dalai. Vigj. (1079—1081)
 Bessenyei György. A philosophus. Vigjáték. (338—340)
 Corneille Péter. Cinna. Fordította Pajor István. (548)
 — Cid. Tragédia. Francziából ford. Radó Antal. (669—670)
 Csiky Gergely. A nagymama. Vigj. 3 felvonásban. (752—754)
 Dugonics A. Batori Mária. Szom. tört. 4 szakaszban. (577—580)
 Fáy A. A mátrai vadászat. Vigjáték. (524—525)
 Gaal J. A peleskei nótárius. Bohózat. (296—299)
 Goethe. Iphigenia Taurisban. Dráma. II. kiadás. (53—54)
 — Berlichingeni Gottfried. a vaskezű. (508—510)
 — Faust II. része. Ford. Várady Antal. (1171—82)
 Gombos I. Az esküvés. Szomorujáték. (327—329)
 Grillparzer F. Medea. Szomorujáték. (612—614)
 Hugo K. Bankár és bíró. Szomorujáték. (234—235)
 Kisfaludy K. Csalódások. Vigjáték. (191—192)
 — Irene. Szom. orniáték. IX. kiadás. (138—140)
 — A kőrök. Vigjáték. (301—303)
 — A pártütők. Vigjáték. (388—389)
 — Mátás Deák. Hűség próbiája. (1147)
 Körner T. Z. nyi. Szomorujáték. Fordította Szemere Pál. — Körner Zrínyijéről. Birálat. írta Kölcsey. (142—144)
 Kozma Andor. A szabadság ünnepére. Színi költ. (1063—1064)
 Lessing G. E. Boles Nánán. Dráma. Ford. Zichy A. (165—168)
 — Barnhelm Minna. Vigjáték. (671—673)
 Molière. A botcsinálta doctor. Ford. Kazinczy F. (179—180)
 Nagy Ignác. Tisztujtás. Vigjáték. (93—95)
 Racine. Athalia. Tragédia. Ford. Csiky Gergely. (551—552)
 — Phaedra. ford. Horváth D. (910—911)
 Schiller. Wallenstein halála. Ford. Hegedüs I. (409—411)
 — Stuart Mária. Szomorujáték. (677—680)
 — Az orleansi szűz. Regény. Trag. (802—805)
 Shakespeare. Sok zaj semmiért. Vigjáték. (528—529)
 — Lear király. Szomorujáték. (965—968)
 Sophokles. Elektra. Ford. Csiky Gergely. (759—760)
 — Oedipus király. Ford. Csiky Gergely. (775—776)
 — Oedipus Kolonosban. Ford. Csiky Gergely. (777—778)
 — Antigone. Ford. Csiky Gergely. (779—780)
 — A trachiszi nők. Ford. Csiky Gergely. (1131—1132)
 Szentjóni Szabó L. Mátás király. vagy a nép szeretete. jámbor fejedelmek jutalma. Erzékenyjáték. (330—331)
 Szigligeti E. Liliomfi. Vigjáték. II. kiadás. (19—20)
 — A trónkereső. Szomorujáték. (255—257)
 — Fenn az emyő. ninesen kas. Vigj. III. kiad. (588—590)
 — Csikós. Eredeti népszínmű 3 szakaszban. (705—707)
 — Beldi Pál. Szomorujáték. (806—809)
 Teleki L. gróf. Kegyzenc. Szomorujáték. (197—200)
 Vörösmarty Mihály. Az áldozat. Szomorujáték. (961—962)

b) Verses művek.

Amade L. versei. Összegy. Négyessy L. (821—830)
 Ang. francz., olasz költők. Ford. Jánosi G. (1159—1160)
 Arany János. Murány ostroma. (1186—88)
 Berzsenyi Dániel versei. VI. kiadás. (187—190)
 Boileau. A költészetéről. Ford. Erdélyi János. (467—468)
 Catullus versei. Fordította Csengery János. (253—254)
 Csokonai V. M. Dorottya. vagyis a dámák diadalma. (1—2)
 — Lilla. Erzékeny dalok három könyvben. (89—90)
 — Ódák. Két könyvben. (145—146)
 — Békaegerhárcz. Irta Homer. (300)
 Czuczor Gergely népies költeményei. (69—70)
 — Hőskölteményei és meséi. II. kiad. (522—523)
 — költeményei. (549—550)
 Dayka Gábor költeményei. (130—131)
 Faludi Ferenc versei. (1163—1165)
 Fazekas Mihály. Ludas Matyi. Komikai elbeszélés. (1060)
 Firdüsi. Szohrab. Költői elb. Ford. Fiók Károly. (609—611)
 Goethe. Hermann és Dorottya. Ford. Hegedüs I. (276—277)
 Gyadányi J. Egy falusi nótáriusnak budai utazásából. (107—109)
 Gyöngyösi István. Enek Thökölly Imre és Zrínyi Ilona házasságáról. Kiadta és jegyzetekkel kísérte Hahn A. (461—462)
 Gyulai Pál. Szilágyi és Hajmási. Költői beszély. (390)
 Horatius. A költészetéről. Levél a Pisókhöz. (76)
 Illosvay Selymes Péter. A hírneves Tholdi Miklósnak jeles cselekedetéről való história. Kiadja Szilágyi Aron. (515—516)
 Kazinczy F. versei. III. kiadás. (951—952)
 Kerényi Frigyes összes költeményei. (9—13)
 Kisfaludy Károly versei (247—250)
 Kisfaludy Sándor. Himfy. A kesergő szerelem. (955—957)
 — A boldog szerelem. IX. kiadás. (958—960)
 — Összes regéi. I. (312—316)
 — Összes regéi. II. (317—320)

Kölcsey Ferenc versei. V. kiadás. (224—228)
 Listi László munkái. Életrajzzal. (761—766)
 Milton J. Az elveszett paradicsom. Ford. Jánosi G. (681—685)
 Petőfi Sándor. A helység kalapácsa. Hőskölt. (430)
 — János vitéz. (1170)
 Pope S. A műbirátról. Tan. költ. Ford. Lukács Móricz. (45)
 Puskin S. Anyegin Eugen. Regény. (285—289)
 Ráskai Gáspár. Historia az vitéz Franciscóru. (1057)
 Szerb népdalok és hősrégék. Ford. Székács József. (574—576)
 Tennyson A. Király-idyllek. Fordította Szász Károly. (27—28)
 — Arden Enoch. Angolból fordította Jánosi G. (269)
 Tompa Mihály népregéi. 1844—1860. (1133—1135)
 — Regéi. 1845—1860. (1139—1141)
 Tinódi Sebestyén. Budai Ali basa históriája. (1130)
 Tompa Mihály népregéi. 1844—1860. (1133—1135)
 — Regéi. 1845—1860. (1139—1141)
 Vörösmarty M. Eger. Három énekben. (963—964)
 — Cserhalom. (1138)
 Zrínyi Miklós gróf. Szigeti veszedelem. (937—940)

c) Regények és beszélyek.

Andersen. Képeskönyv képek nélkül. Fordította Schambach Gy. (326)
 Chateaubriand. Atala. Fordította Csiky K. (25—26)
 — A vértanúk. Fordította Dr. Rada István. (591—598)
 Dickens K. Karácsoni ének. Fordította Belényesi G. (21—22)
 Goldsmith Olivér. A wakefieldi pap. (426—429)
 Gyulai Pál. A vén színész. Beszély. II. kiadás. (59—60)
 Jósika M. Bornemissa Anna. (1053)
 Kármán J. Fanni hagyományai. Beszély. (15—16)
 Kemény Zs. Két boldog. Beszély. (1061—1062)
 Kisfaludy Károly vig. beszélyei. (150—153)
 Kölcsey Ferenc elbeszélései. II. kiadás. (6—7)
 Kuthy Lajos. Egy iskolai kaland. Elbeszélés. (1071)
 Mészáros Ignác. Kartigam. Heinrich G.-tól. (217—220)
 Petőfi Sándor beszélyei. (395—396)
 Wieland. Abderiták. Ford. Farkas Albert. (455—460)

d) Vegyes próza.

Boissier G. Virgil. Francziából ford. Végh A. (47—48)
 Cicero. Laelius a barátságrol. Ford. Némethy G. (507)
 Collins V. Sophokles. Ford. Kont. I. (304—305)
 Csengery Antal. Deák Ferenc emlékezete. (569—570)
 — Jellemrajzok. (1033—1035)
 Erdélyi J. Aesthetikai előtanulmányok. (615—616)
 Fenini C. Az olasz irodalom története. Ford. Zsigány A. (865—868)
 Fraknoi V. II. Lajos és udvara. Tört. rajz. (99—100)
 Greguss Ágost. A balladáról. III. kiadás. (534—536)
 Gyulai Pál. Baró Eötvös József. Emlékbeszéd. (259)
 — Emlékbeszéd Arany János felett. (725)
 — Gróf Széchenyi István mint író. (857—858)
 Imre Sándor. A népköltészetrol és népdalrol. (1148—1152)
 Kazinczy F. Bácsmegeinek gyötrelmei. (132—134)
 Kemény Zs. Elet és irodalom. (393—394)
 Kont Ignác. Aristophanes. (230—231)
 Kozma Andor. Arany László. Emlékbeszéd. (1116)
 Lánzy Gyula. A magyarság az Árpádok korában. Történelmi tanulmány (1019—1020)
 Lessing G. E. Laokoon, vagy a festészet és költészet határaitól. Fordította Bani Zsigmond (83—86)
 Lindau Pál. Molière. Ford. Bani Zsigmond. (172—173)
 Macaulay T. B. Machiavelli. Fordította B. P. (8)
 — Milton. (51—52)
 Márki Sándor. A középkor főbb krónikásai a magyarok honfoglalása koráig. (1157—1158)
 Montesquieu K. Elmékedések a rómaiak nagyságának és hanyatlásának okairól. Fordította Orlay Antal. (781—782)
 Occioni Onorato. A latin irodalom története. Fordította dr. Kiss Ernő. (1082—89)
 Pascal gondolatai. Ford. Béri Gyula. (714—146)
 Pellico Silvio. Börtönem. Olaszból Erdélyi K. (511—513)
 Riedl Fr. A magyar irodalom főirányai. (994—996)
 — Péterfy Jenő. (1166—67)
 — Magyarok Rómában. (1161—1162)
 Sayous E. A mongolok betörése 1241—42. Ford. Takács I. (73)
 Szalay László. Mirabeau. (293—295)
 Szász K. Schiller. Elet- és jellemrajz. (545—546)
 — Horatius. Irói élet- és jellemrajz (736—737)
 Tacitus P. C. Agricola élete. Ford. Dr. Csiky K. (1054)
 Taine H. Az eszmény a művészetben. (162—164)
 Zsilinszky M. Kupeczky János. (141)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMÁJA.

VIII. évfolyam.

Budapest, 1900. november 4-én.

6. szám.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest, IV. ker., Egyetem-utca 4. szám. Kéziratokat nem adunk vissza.
Fél évre... 4 kor. 80 fill.		
Egész évre... 9 kor. 60 fill.		
Megjelenik minden vasárnap.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	

HALOTTAK NAPJA.

Egy nap az esztendőben a halottaké. Ilyenkor megnépesedik a csöndes tanya, az élők mennek látogatóba a halottakhoz. A sirokra koszorúkat tesznek, a méceseket meggyújtják, s a hantokra borulva fölidézik lelkükben a legszomorúbb emlékeket.

És megered újra az eltitkolt köny, a veszteség érzete elfeledteti az élőkkel az életnek örömeit. Jól esik a sírás, jól esik a panasz.

Boldog az olyan ember, a kinek még nincs kit meglátogatnia a temetőben; a ki csak a nagyok és dicsőök sírjához megy, végighallgatja az ünnepi szónok beszédét, s tünődve, gyakran föllekesülve megy haza. Elviszi emlékül a jelesek példáját, az erénynek dicsőítését.

A ki azonban elvesztett már valakit, olyan embert, kihez igaz, nagy szeretet fűzte: az borongó lélekkel tér haza a temetőből, a hulló száraz levelek beszédét hallgatja, az elmúlás gondolata szállja meg, mely közös öröksége mindenkinek, a ki e világon él.

Nem szabad soha a világ örömeiben annyira elmélyednünk, hogy az elmúlásról megfeledkezzünk. Az a tudat, hogy véges az emberi élet, nagy tanúságot rejt magában, az egyedül igaz tanúságot, hogy okosan éljünk.

Ime itt vannak mellettünk azok, a kik szívök vérével, áldó szeretetükkel nevelnek: adjunk hálát a jó Istennek, hogy még itt vannak, buzduljon fel bennünk a lélek, nyilatkozzék meg bennünk a hála, ne csak most, hanem az évnek minden napjában, a napnak minden órájában, az órának minden percében.

Te gyermek, ki a manak csak örömet, a holnapnak csak reményét ismered, borulj a kebelére

édes anyádnak, fűrösd esőkjaiddal apád kezét — és szeresd őket kimondhatatlanul! Te gyermek, a ki meggondolatlan ifjú szeszélylyel megbántottad szülőidet, ezen a napon érezd, hogy nagy hitványságot, nagy bünt követtél el — menj és kérj bocsánatot a megbántott szülőktől s tégy erős fogadást, szent fogadást, hogy ezentúl más ember lesz belőled . . . Mert az élet rövid, s nyúlna bár életünk fonala a leghosszabbra, eléggé jók, szeretők és háladatosak nem lehetünk irántuk soha.

Ez a nap a magába térésnek, az eltünődésnek a napja. Saját lelkiismeretünk ítélőszéke elé kell önmagunkat állítanunk. És legyünk szigorú, de igazságos bírák. Megtettük-e, megteszszük-e kötelességünket? Megteszszük-e úgy, a mint erönk-től telik? Volt-e örömrünk abban, a mi kevés jót cselekedhettünk? Szereltünk-e örömet azoknak, a kik jóságunkat és szorgalmunkat oly elnéző szeretettel vizsgálják? Volt-e nemes szándékunk, melyet meg tudtunk valósítani, s ha nem valósítottuk meg, vajjon nem önmagunkban rejtlett-e az ok? Komoly, legalább reánk nézve komoly kérdések ezek, de meg kell reá felelnünk. Ne áltassuk magunkat, mert a világ semminemű jutalma sem olyan édes, mint az, melyet szívünkben ére-zünk, ha önmagunkkal, mint szigorú bírák, meg vagyunk elégedve.

Ha e számonkérést megszokjuk most, erős, elvekhez ragaszkodó, meggyőződésünkért élő-haló férfiakká válunk az életben, a kik nem félünk sem ezen, sem a másvilágon az itélettől.

E gondolatok foglalkoztassanak a halottak ünnepén, midőn a szél rázza a fák száraz galyait, s a sirokon lobognak a parányi mécesek imbolygó fényükkel . . . Az élet rövid, fiam, nagyon rövid, éljünk okosan és hasznosan!

AZ ÉN KIS HALOTTAM.

Halottak napja volt, halottak ünnepe,
Köd borúlt a tájra;
Fátyolát a vén nap arczára emelte . . .
Tán neki is fájna
Látni, hogy zokog a sok özvegy meg árva
Kint a temetőben.
Bús volt lemenőben,
Könyeztek a felhők, s a temető fái,
Azok is elkezdtek búsán sirdogálni.

Millió gyertyafény lángolt a sírokon,
S fekete bús tömeg:
Agg szülő, kis testvér, jó barát, hű rokon, —
Hantját keresve megy,
Csendben ögyeleg a járatlan útakon,
S ha harangszó esendül fent a kálvárián
«Üdvözlégy Máriám! . . .»
A földre omoltan
Imádkoznak ottan . . .
Tégedet siratva én is köztük voltam.

De már ez régen volt. Sirodat azóta
A vad fű benőtte,
Kis keresztje kidőlt, pártját ki sem fogta,
Semmi jel fölötte;
A halom ellapult, besüppedt a gödre . . .
És te alszol szépen
Édes kis testvérem!
Messze innen, távol apádtól, anyádtól —
Van-e, ki ráállat
Sirodra ilyenkor egy-két gyertyaszálát?

Szentlélek ünnepén, piros pünkösöd napján,
Bimbóhasadáskor
Csendes volt a házunk . . . fejeeskéd lehajtván
Aludtál, mint máskor.
Ringó bölesőskédre virágzapor hullt tán,
Hogy olyan czifra volt . . .
Apánk meg-megkorholt,
Hogy csendesen legyünk és mi elhallgattunk
Szépen összebújva,
Csak anyánk zokogott bölesődre borúlva.

Hintóba emeltek — jól emlékszem rá még —
S elvittek a háztól.
Azután nem izlett nekünk sem a játék,
Hogy velünk nem játszol,
Azt mondták a nénik,
— Könyük pergett nekik —
Nem maradsz ott soká, csak egy kevéskéig,

Visszajössz, de mégis kitették a bölesőd
És senki sem hajtott csacsogó szavunkra —
Fekete pántlikát sirva kötözgettek
Pörge kalapunkra.

Elpusztult a játék, hiszen oly sokáig
Várattál magadra;
Mi megemberedtünk az utolsó szálig
Ki erre, ki arra.
Apánk, anyánk is már jobban hozzád vágyik,
— Föllábuk a sirba' —
Én meg — irom sirva
E szomorú verset a te emlékedre,
Nem tellett egyébre. Ó, bocsásd meg nekem
Tehetetlenségem!
De ha könnyeinkből egy-egy sugár válna:
A te sirocskádnek nem lenne ma párja,
Vakító fénytenger áradna szét ottan,
Édes kis testvérem, aranyos halottam!

Farkas Antal.

POMPÉJI PUSZTULÁSA.

Bulwer regénye. Átdolgozta Gaal Mózes. 6

Jone gyönyörűséggel hallgatta Glaukus lelkes szavait. Képzeletében együtt járta be vele azokat a vidékeket, melyekhez elmúlt idők nagy és szent eseményei fűződnek. Jone úgy érezte, mintha Glaukus neki régi-régi jó barátja, lelki testvére, érzelmeinek és gondolatainak osztályosa volna.

Így fejlődött ki e két nemes szívű, minden szép és jó iránt fogékony lény keblében a legigazabb vonzódás.

Jone egy alkalommal, midőn újra fényes társaság gyűlt össze termeiben, így szólott Glaukus-hoz:

— Mennyire fáj az nekem, hogy szegény bátyám nem lehet közöttünk.

— Bátyád? . . . Meg is feledkeztem arról, hogy róla kérdezősködjem. Nemde az az ifjú volt a te bátyád, kivel a nápolyi templom küszöbén találkoztam.

— Ő volt.

— Nem lakik Pompéjiben?

— De itt lakik ő is.

— Nem egy fedél alatt veled?

— Nem — felelé szomorúan Jone. — Bátyám

Isis papja.

— Ily ifjan belépett abba a túlságosan szigorú rendbe? — jegyzé meg Glaukus részvétellel és mégis kíváncsian. — Mi készíthette rá?

— Vallásos nézetei mindig túlzottak voltak.

Rajongónak nevezhetném. Gyámunk és atyai barátunk, Arbaces, az egyiptomi beszélt rá, ő avatta be az egyiptomi istennő sejtelmes titkaiba. Talán épen a rend túlzott szigorúsága vonzotta őt.

— És azóta nem bánta meg? . . . Remélem meg van a sorsával elégedve.

Jone sóhajtott, s eltakarta arczát fátyolával. Aztán megszólalt:

— Bárcsak ne hamarkodta volna el a dolgot. Attól tartok, hogy csalódott.

— Boldogtalan tehát, s az egyiptomi valószínűleg szintén papja Isisnek, azért beszélt rá bátyádat, hogy álljon közéjük.

— Nem, Arbaces csupán irántunk való jóakarattal tette. Bátyám sorsa őt nagyon érdekelte. Korán jutottunk árvaságra.

— Mint én — tűnődött szomorú arczal Glaukus.

— Arbaces buzgólkodott, hogy szüleinket pótolja. Szeretném, ha megismerkednél vele. Nagyra becsüli a tehetséget.

— Arbaces! . . . Találkoztunk már, sőt szóba is állunk egymással, de őszintén megvallva nem kívánom a barátságát. A komor arczú, hideg és gögös egyiptomi nem tetszik nekem. Ajkára megvetés és gúny fagyott, mint a krétai Epimenidesnek a ki negyven esztendeig elzárkózva élt a világtól — gyűlöl mindent és mindenkit.

— De épen oly böles, szelid és jó, mint Epimenides. Ridegsége inkább nyugodtság, előbbi szenvedéseiről tanúskodik, olyan, mint annak a komor hegynék a ridegsége, mely amonnan néz reánk (és Jone a Vezuv ormára mutatott), a kialvó tűz nyugalma, a mely egykor kebelében forrongott.

És mindkettejüknek a tekintete ott révedezett a Vezuv ormán. A levegőben halvány rózsa-színű felhők úsztak, s a zöld szőlőhegyeken túl emelkedve komor, kopasz orma a Vezuvnak sötét felhőbe burkolózott. Vésztlőslő felhő volt, s a két ifjú lélek e látványra elborult. Névtelen, bánatos sejtelem szállotta meg őket és úgy érezték e pillanatban, mintha nekik egymást még jobban, még nemesebb hévvel kellene szeretniök.

V.

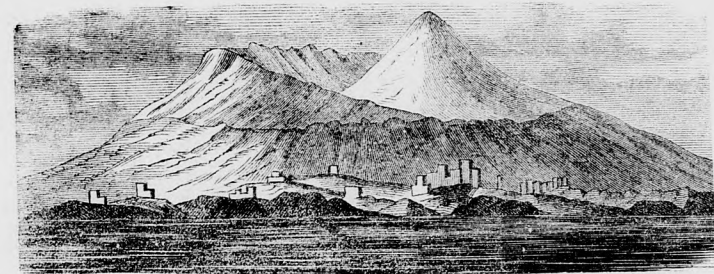
Apácides ismét törbe esik.

Ebben a történetben, a melyet én most elmondandó vagyok, az események szédítő gyorsasággal követik egymást. Olyan, mint egy félelmes

szinjáték. Egy-egy nap eseménye fölért abban az időben egész év történetével.

Arbaces az utóbbi napokban ritkán látogatott el Jonéhoz. Ezért nem volt alkalma arra, hogy Glaukussal Jone házában találkozzék. Nem is tudott tehát semmit arról, hogy a két szép lélek között minő barátság fejlődött ki. Neki egyelőre az volt a célja, hogy Apácidest ismét körmei közé kerítse. Sértette a hiúságát és urhatnámságát, hogy az ifjú tanítvány oly hamar hátat fordított neki. Apácides nem mutatkozott sem nála, sem Isis templomában, ha az utcán messziről megpillantotta, félénken kitért az útjából. Arbaces pedig boszankodott, hogy a kalitkába zárt madár kirepült. Új tört készítet a számára.

Ily gondolatokon töprengve járkált egy napon a sűrű fasorban, mely az ő háza és Jone háza között a város egyik terén, mint holmi kis park terült el.

A VEZUV PLINIUS KORÁBAN.

Véletlenül itt találta Apácidest. Az ifjú egy fa sudarához támaszkodva, merően a földre szegezett tekintettel egyedül melázott.

Oda lépett nesztelenül hozzá, s kezét vállára téve megszólította:

— Apácides!

Az ifjú fölrezzent, s el akart menekülni.

— Fiam, mivel bántottalak meg, hogy kerülsz engem?

Apácides némán sütötte le szemét. Ajka reszketett, egész lényét szemmel látható izgatottság szállotta meg.

— Beszélj, barátom, — biztatá az egyiptomi, — látom, hogy valami mondani valód van, valami kétség izgat . . . légy bizalmas irántam!

— Irántad — nem!

— Miért nincsen épen irántam bizalmad?

— Mert te nem vagy igaz barátom.

— Értsük meg egymást! Jer, ülünk le itt az egyik padra és beszéljünk — megfogta az ifjú karját és vitte őt. Apácides szeretett volna

elmenekülni, de nem lehetett. Ismét hatással volt reá Arbacesnek különös egyénisége.

Apácides finom, nemes arcán az étellel való jóllakottság vonásai kirívó ellentétben állottak ifjúságával; mélyen bennülő szemei lázas tűzben égtek, teste sovány, kékes erei kezén kiduzzadtak. A sok lelki tusakodás megviselte testi erejét is. Oly szánalmas látvány volt ez a korán kifáradt, elgyötört lelkű rajongó, hogy más embernek a szíve megesett volna rajta, de a zordon egyiptomi eszköznek tekintette csupán.

— Azt mondád az imént, hogy nem vagyok igazi barátod — kezdé halk hangon — nos hát figyelj rám. Nem ütök meg ezen, sőt előre tudtam, hogy ez be fog következni. Isis papjai közé vezettelek téged, s te láttad, hogy minő képmutatók, álnokok, csalók mind. Ez keserített el téged, ezért tartasz engem ellenségednek, azt hiszed, hogy én is közülök való vagyok.

— Ha tudtad, hogy olyan istentelen képmutatók — viszonzá Apácides — miért vittél engem közéjük? Miért meséltél nekem Isis papjairól olyan szép dolgokat, hogy a földi gyönyörűségről lemondva csak a tudománynak szentelik életüket? Ritka erényekben tündöklő, alázatos szívű embereket kerestem én bennök — s nyomorult izákos, durva népet találtam; a bölcsesség és tudás embereit kerestem, a kik a tudatlanság sötéttségében bolyongókat vezetik — pedig hazugság, mert mind egytől-egyig csalók . . . Arbaces, te elrabortad tőlem az emberek jóságában és becsületességében való hitemet . . . Üres a lelkem, üres a szívem — kimondhatatlan nyomorult vagyok . . .

Apácides szeméből sűrűn hullott a könny és fuldoklott nagy zokogásban. Eltakarta két kezével az arcát, de sovány ujjai között kiszivárgott a könny és alápergett fehér köntösére.

— Barátom, tanítványom — mondá Arbaces hízog hangoz — a mit ígértél, be is fogom váltani. Kiszívást akartalak hozni, tudni akartam, hogy van-e benned vágy arra, hogy igazi tudást, igazi hitet keress. Nos hát meggyőződtem arról, hogy van. Barátságomat átkozod most, eljön az idő, mikor áldani fogod.

Apácides tétovázó, kételkedő pillantással nézett az egyiptomira.

— Hallgass reám — folytatá Arbaces, minekutána vizsga pillantással körülnézett, vajjon nem hallgatódik-e valaki a közelben — Egyiptom a világ bölcsességének ősi kútforrása. Innen indult ki minden jó, szép és magasztos eszme, mielőtt

még a görögökről és a rómaiakról tudott volna valamit az emberiség. Az egyiptomi papok voltak az emberiség jótevői; nevelői, s néha szükségük volt arra, hogy a népet áltassák, vagy ha úgy tetszik: meg is csalják, mert a tudatlan tömeg szereti a babonát, hisz a jóslatokban, s ha nem jósol nekik a pap, fölkeresik a közönséges javasasszonyokat, meghallgatják pénzért adott hazugságaikat. A jóslatok teljesedésében Isis papjai nem hisznek, de azért kell jósolniok, ha azt akarják, hogy a tömeg engedelmessédjék nekik. Megértettél engemet?

Apácides hallgatott, keble zihált, szemeiből izgatott fény áradott ki. Ez a különös ember varázserővel hatott reá.

— Hidd el, fiam, — folytatá fokozódó lelkesedéssel az egyiptomi — azok a papok, kiktől te visszariadtál, hathatós terjesztői a műveltségnek, a tudásnak, erős támaszai az állami élet rendjének. A szellem, mely a papokat vezeti, nagy elmék műve, századokon át uralkodó elméké; az alsóbb rendű papok csak eszközei a szellemnek. Én tégedet, Apácides, vezető elmének szemeltelek ki; uralkodóvá akarlak tenni ebben a szellemi birodalomban, mert látom, hogy van tehetséged, buzgóságod, erős hited, tudsz lelkesedni. Visszariadtál az első lépésnél, melyet tettél, de én ezért reád nem neheztelek, sőt örvendek, hogy ebben a tűzpróbában a megbotránkozás volt első érzésed. Nos hát, mélyebb belepillantást engedek neked az igazi titokba; a pap hadd maradjon eszköz, te többre vagy hivatott, vezető szellemmé teszek. Fogadalmad köt, úgy sem léphetnél vissza, előre hát, tanítványom, én leszek e titkos ösvényen vezető!

— Mire akarsz engem még megtanítani, te különös, . . . te félelmes ember? Újra csalódás —

— Nem, az igazi hit magaslatára emellek, az örvényt megmutattam neked, fölfelé kell szállanod, Apácides . . . Eddig csak az árnyékát láttad annak, a minék a lényegét kell ismerned. Nos, látogass meg engem ma este! . . . Eljössz?

A fiatal rajongó göresös hévvel szorította meg az egyiptomi kezét és reszkető ajakkal mondá:

— Elmegyek.

Arbaces ott hagyta újabb izgalmak és töprengések között a vergődő madarat, ő maga lassú léptekkel folytatta útját Jone háza felé. A mint a tabliniumba belépett, kellemesen csengő hang ütötte meg fülét, mely neki nagyon kellemetlen volt: Glaukus hangja. Arbaces ösztönszerűleg gyűlölte ezt a szép és lelkes görög ifjút. Komor

redők vonódtak össze homlokán s egy pillanatil nézte Jonét és Glaukust, hallgatta, hogy miről beszélnek. Jone körül szolgálói dolgoztak serényen, a szép nápolyi leány épen akkor tette le kezéből a hárfát.

— Milyen szép volt ez a görög dal, Jone, — mondá Glaukus — ha az élet is ilyen szép volna!

— Jámbor óhajtás! — szólalt meg váratlanul háta mögött Arbaces.

Mindketten felriadtak, Glaukus kedvetlenül nézett Arbaces rideg arcára.

— Az meglehet! — felelé erőltetett mosolylyal Glaukus.

— Örvendek, hogy valahára együtt látlak titeket — mondá Jone — ti méltók vagytok egymásra, jó barátokká kell lennetek.

— Tégy tizenöt évvel fiatalabbá — jegyzé meg Arbaces gúnyos mosolylyal — ha össze akarsz Glaukussal hasonlítani. Az ő barátsága boldoggá tenne engem, de mikép tudnám én azt méltóképen viszonzni? Beszélhetek-e én vele vidám lakomák örömeiről, paripákról, a koczka-játék izgalmairól — neki mindez tetsző dolog, engem nem érdekel.

A mint e szavakat mondá, titkon Jonéra pillantott, mintegy várva, hogy minő hatással lesznek reá szavai. Glaukus elpirult, de igyekezett közönynyel válaszolni az egyiptominak eszipkedő szavaira:

— Igazad van, bölcs Arbaces, mi egymást kölcsönösen tisztelhetjük, de jó barátokká soha sem lehetünk. A te kedvteléseid — ha igaz az, a mit rólad mások mesélnek — egészen mások, mint az enyéim. Ha majd olyan idős leszek, mint te vagy, bölcsesebbé válok én is, s igyekszem az ifjúi évek örömeit — úgy mint te most — nevetségessé tenni.

Az egyiptomi szigorú, átható pillantást vetett az ifjúra.

— Nem értelek téged, de úgy hiszem, gúny rejlik szavaidban.

És elfordult Glaukustól, hogy Jonéhez intézze e szavakat:

— Multkor nem találtalak itthon, leányom.

— A tengerpartra csalt ki a tenger balzsamos levegője — viszonzá Jone.

— Az egyik görög poéta azt mondja: «Az aszszonyok üljének otthon és házi dolgaikkal foglalatkodjanak» — jegyzé meg Arbaces mosolyogva.

— Az a poéta nem ismerte Jonét, azért írta.

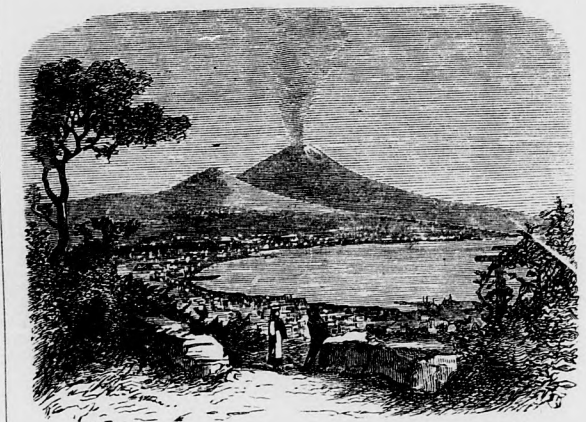
— Rómában tanultad a hízogésnek ezt a módját? — kérdé Arbaces kesernyén.

— Egyiptomban nem is tanulhatnánk udvariasságot — vágott vissza Glaukus és könnyedén babrált aranylánczával.

Jone megijedt, midőn észrevette, hogy minő veszedelmes fordulatot vett a beszéd Glaukus és Arbaces között, holott ő épen arra számított, hogy e két ember között barátság fog kifejlődni. Másról kezdett beszélni. Magasztalta a görögök ama szokását, hogy leányaikat is részesítik a szabadság és tudás áldásaiban; lelkesedve hirdette, hogy a női lélek és elme is alkalmas arra, hogy fennen szárnyaljon.

Glaukust elragadta Jone lelkesedése és így kiáltott fel:

— Ó, bár mindig így gondolkoznál, Jone! Bár Görögország leányai mindig így éreztek és gon-

A VEZUV ÉS NÁPOLY.

dolgoztak volna. A szabadság és lelki műveltség teszi csupán nagygyá az államokat és nemzeteket.

Arbaces hallgatott, csak a mikor a görög ifjú eltávozott, akkor szólalt meg. Jone mellé leült és behízog, szelid hangon beszélt.

— Mondd meg nekem, édes Joném, kedves gyermekem, hogy mióta ismered ezt az embert?

— Néhány napja mutatták be nekem. Ő is görög, én is az vagyok, mint honfitársamat szívesen látom őt házamnál. De miért kérdezed ezt tőlem?

— Bocsáss meg — viszonzá Arbaces — azt hittem, hogy régi ismerősök vagytok. A nyomorult rágalmazó!

— Micsoda? . . . Hogy mondtad?

— Beszéljünk egyéb dologról. Nem érdemes, hogy téged felízogassalak ilyen ember miatt . . .

— Kérlek, . . . esdve kérlek, folytasd! . . . Mit mondott Glaukus? . . . Lehetséges-e, hogy engem megsértett? . . . Beszélj! (Folyt. köv.)

MAGYAR VISELET AZ ÁRPÁDHÁZI KIRÁLYOK KORÁBAN.*

Irodalmi eseményt jelent az a szép, hatalmas könyv, mely a napokban hagyta el a sajtót. Érdekes történettudósunk, Nagy Géza és egy lelkes fiatal művésznünk, Nemes Mihály szövetkeztek arra, hogy az előbbi megírja, az utóbbi megrajzolja a magyar viseletek történelmét. Ez a nagyszabású vállalkozás úttörő a hazai irodalomban és rég érezett hiányt pótol történelmünk búvárlásában. Régóta meghaladták már azt az álláspontot, mely a történelmet úgy tárgyalta, mint királyok, nagy emberek szereplésének, háborúknak, csatáknak, békekötéseknek szakadatlan láncolatát. A tárgyalás ezen módja mellett vagy egészen háttérbe szorult, vagy elhallódott a műveltség-történelmi szempont. Pedig a kiemelkedő, dinamikus erejű nagy események mellett ugyancsak sokat nyom a latban az is, hogy miképpen éltek azok az apró emberek, kiknek neveit nem jegyezték föl a krónikák, de a kik milliónyi tömegükkel a népet alkotják? Micsoda szokásokat követtek, hogyan rendezték be lakásaikat, hogyan öltöztek, hogyan mulattak, szóval, hogyan szépitették és édesítették meg napjaikat? Kitérszik ebből, hogy a viseletek története szép és fontos studium. Abból, hogy egy nép miképpen öltözködik, messzeható következtetések vonhatók le kulturájának fokára nézve. A viselet megmutatja a nép belátását, világot vet izlésére és szépérzékére; egy nemzeti ruhadarabban csak úgy benne lakozik a faj génusza, mint akár egy költeményben, dalban, vagy bármely művészeti termékben.

Nemes Mihály szép és dícséretes feladatot végzett, a mikor fáradhatatlan szorgalommal összegyűjtötte a magyar viselet adatait a honfoglalástól kezdve napjainkig. Munkájában a történeti kritika és művészi kidolgozás érdeme párosul. Felkutatott minden használható kútforrást: hazai és külföldi öltözetmaradványokat, kodexeket, írott és faragott képeket, érmekeket, pénzeket és így érte el, hogy rajzai korántsem a találgató fantázia, hanem a lelkiismeretes kutatás és történeti valóság alapján gyökereznek. Nagy Géza az illusztrált részhez méltó szöveget adott; pompás magyarázatait gyönyörűséggel olvashatja mindenki.

* A magyar viseletek története. Rajzolta és festette Nemes Mihály. Szövegét írta Nagy Géza. A vallás- és közoktatásügyi minisztérium támogatásával kiadta a Franklin-Társulat. Ára 80 korona.

Ezeknek a nyomán állítjuk mi össze az Árpád-kori magyar férfiviselet rövid vázlatát.

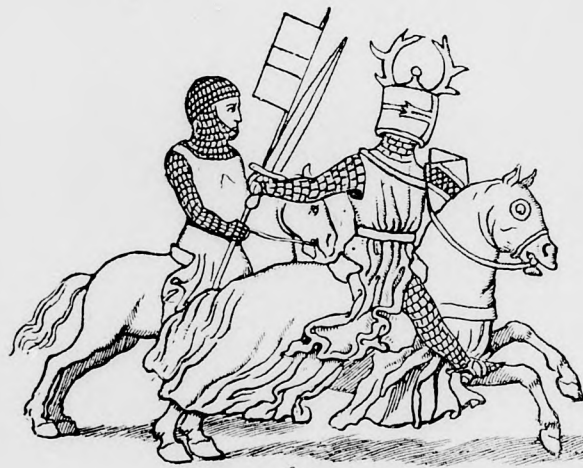
A pogány magyarok lenyiratták a hajukat, a melyből három csimbókot eresztettek alá. A kereszténység elterjedése óta azonban ezt a pogányság jelének tekintették, a jó keresztény magyar nem tartotta illőnek a csimbók-viselést, haját hosszúra eresztette, befonta és gyöngyökkel díszítette. E szokás az osztrákoknál is elterjedt és az utolsó babenbergi hercegről, II. Fridrikről (1230—1246) följegyezték, hogy magyar módra befont hosszú haját hordott.

Ugyancsak megváltozott a lábbeli-viselés módja is. A honfoglalók magas szárú csizmát hordtak. A pécsi székesegyház XII. századbeli domborművei ellenben már azt tanúsítják, hogy elterjedt a könnyebb fajta saru vagy cipő és bocskor használata. A csizmát hagyták az alsóbb rendűeknek, avagy csak a lovas vitézek öltötték fel, kik életmódjuknál fogva erre rászorultak. A Márk-krónikának a XII. században keletkezett része írja is, hogy midőn Szent László Krakkót ostromolta, a magyarok a sánczokhoz «ocrea»-ban (eszimaszár) hordták a földet. A bocskor viselete az udvartól kezdve lefelé általános divattá vált.

Keleti eredetre vall a féltőjásdad alakú alacsony süveg, két ágban lelógó hosszú szalaggal körülesavarva. A középpászai indo-szkitha viseletből származott és bizonyos, hogy a pántlikás magyar kalap ennek a hagyománya. Az Árpád-kori süveg csücske különben gombban végződött.

Főrésze volt az Árpád-kori viseletnek a vágott derékkal ellátott, testhez simuló, térdig érő *dalmány*. Őseink ennél nagy fényűzést fejtettek ki: csikos és koczás selyemszövetet vettek, kelméjét virágdíszítéssel szövétték. Nyakát, a mell közepéig lenyúlva, széles paszománt szegélyezte; e paszománt a byzanci udvar divatjára vezethető vissza, hol a felöltőre díszes ékköves gallért (auri frisia) varrtak, hogy a nehéz selyem tunika ne vessen ránczot a nyak körül. Kálmán király megtiltotta a papoknak, hogy hívságos selyem-paszomántot viseljenek.

Tösgyökeres nemzeti viseletmód a szűk *nadrág*, vagy helyesebben mondva *harisnya*, melyet a lábára húztak és hosszú szára valószínűleg egész a csipőig ért. A székelyek ma is «harisnyá»-nak nevezik abaposztóból készült nadrágjukat. A nyelvészek úgy a «nadrág», mint a «harisnya» elnevezést a szláv nyelvekből származtatják. Pedig a régi szlávok hírből sem ismerte ezt a két ruhadarabot. A magyarok úgy hozták ezeket keletről

MAGYAR VISELETEK AZ ÁRPÁD-KIRÁLYOK KORÁBAN.

1. II. Géza és 2. III. István pecsétje. — 3. II. Endre pecsétje, 1221. és 1222. diki arany bullákon. — 4—5. V. István ifjabb király pecsétjének elő- és hátlapja 1257. ki oklevélből. — 6—7. Gertrud és II. Endre képe a XIII. század elején készült codex után. — 8. Vitézek a XIII. század végéről, a Kigyóson (Békés-m.) lelt arany csatton. — 9. III. Endre pecsétje. — 10. Szent Erzsébet képe, az Ágnes királyné, III. Endre özvegye által készítettettségföldeni üvegfestményen.

és a két eredeti szóra hihetőleg rá fognak bukanni a kutatók valamelyik kaukázusi nyelvben.

Érdekes változásokat mutat a szakál- és bajuszviselet. Szent Istvánt a királyi palást, I. Gézát a korona, III. Bélát és Imrét pecsétjeik szakálasan, bajuszosan tüntetik fel, II. Endrétől kezdve azonban fejedelmeink — a mint a pecsétéből kiderül — francia szokás szerint borotváltatták arcukat. Azért van, hogy egyes főurakat a hasonló nevéktől a «szakálás» (barbatus) jelzővel különböztették meg, így Lőrincz esztergomvegyei ispánt egy 1264-diki oklevél «Laurencius Comes Dictus Barbatus»-nak nevezi. A borotválkozás mindazonáltal szűk körre szorítkozott. Hosszú szakál és befont haj volt a XIII. századbeli magyar ismertető jele, míg a kúnoknak országgyűlési végzés (1278) engedi meg, hogy fejüket és szakálukat borotválhassák. A várjobbágyoknál, királyi vadászoknál általában a borotválkozás volt szokásban.

A bényi medvevadászok képei híven tüntetik föl az Árpádkori népies viseletet. Felálló gallérral ellátott bekecsük térdig ér, a lábbeli csizmának látszik, az arcok a kipödrött bajusszal törlemetszett magyar típusok.

A fényűzést, ragyogó pompát Árpádkori őseink ép úgy kedvelték, mint a hogy ismeretesek voltak arról ivadékaik is. A cividalei codex képe (Friaulban, Gertrud királynő készítette) II. Endrét gyöngyökkel, ékkövekkel pazarul elhalmozva láthatja. A királyok és előkelőbb urak befonták ezeket hajukba és halántékukról bizanci szokás szerint zsinórra fűzött arany lánczocskák csüngtek. A himzés ugyancsak Bizanctól terjedt át hazánkba és a művészi himzőmunkával főképen az apáczarendek foglalkoztak. A drága vadbőrökből készült prémekek, gereznák és bélések előbb elterjedtek minálunk, mint nyugaton, hisz a névtelen jegyző szerint az őshaza anyyira bővelkedett nyusztban, hogy még a pásztorok is azzal ruházkodtak. A *sujtásnak* csak halovány nyomai akadnak, de hogy meg volt, azt bizonyítja a székesfehérvári királysirokban lelt nagyon vékony aranszálakból font *sujtás*.

Mindama lelőhelyek, a melyekben Árpádkori régiségekre bukkantak, bőségesen szolgáltattak *hajgyűrűket* (rézből, ezüstből és aranyból is), melyekkel a három fonatban leeresztett csimbókot foglalták össze, *nyakpereczeket*, sallangos *csüngőket*, melyekből az augsburgi csatában elesett magyar tetemekben oly nagy zsákmányt ejtettek a

németek; *karpereczeket*, melyek közül legékesebb a Mária királynő nagyváradi sírjában talált, de még korábbi időből származó arany karperecz; díszlemezeket, boglárokat, melldiszeket, gyűrűket. Képeink ezen ékszerekből érdekes példányokat mutatnak be.

A ruha anyaga az előkelőknél selyem, biber és bársony volt, az egész Árpádkorszak alatt legjobban keresték a bizanci készítményeket: magának Szent Istvánnak palástja is szederjesbe menő vörös bizanci selyemből készült. A gyapjúszöveteket, posztót leginkább a nyugatiaktól szerezték be őseink, köztük már a XII. század második felében híressé vált a «coccus infectorius» bogójával vörösre festett *skárlát posztó*, melynek előállításában a flandriaiak jeleskedtek. Szintén németalföldi készítmény az Arras városából kikerülő *rózsaposztó*, melyből nálunk különösen szoknyát szabtak. Vásznot, gyolcsot már akkor is Cseh-Morvaországból és Sziléziából kaptak a magyarok.

GÜL-BABA MESÉI.

Mese a tűrő köről meg a tűrő késről.

Török mese.

Mese, mese, meskete, egyet ugrott két kecske, varangybéka szárnyra kelt, bolha néne sánta lett. A szunyogok hősködtek, a libák ellenkedtek; a kakasból *imám* (pap) lett, a tehénből borbély telt; sirt az anyám bölesőben, a mint apám ringattam; mindez pedig akkor volt, mikor mesém megjött volt.

Volt egyszer egy szegény asszonynak egy leánya. Az asszony odajárt fehér ruhát mosni, a leányka meg otthon foglalatostkodott a himzőasztalánál.

Úl egy nap az ablakánál és a mint javában dolgozgat, ime egy kis madár repül a himzőasztalára és azt mondja a leánynak:

— Szép leányka, szegény leányka, *kiszmeted* (sorsodat) egy halott tartja.

Azzal elrepül. Oda lett a leány nyugalma és alig várja az estét, hogy elmondhassa az anyjának a dolgot.

— Ajtót, ablakot jól zárj be, — mondja neki az anyja — úgy ülj le a munkához.

Másnap reggel ajtót, ablakot bezár, úgy fog a leányka a munkához. Egyszerre csak prrr... ott a kis madár a himzőasztalon.

— Szép leányka, szegény leányka, *kiszmeted* egy halott tartja.

Azzal ismét elrepül. Még nagyobb ijedezett a leányka, szinte síróra állt a két szeme és alig várta az estét, hogy megint elmondhasson mindent az anyjának.

— Holnapra kelve — oktatja ki az anyja — ajtót, ablakot megint zárj be és bújj bele a nagy

HALOTTAK ESTÉJE A BUDAPESTI KEREPESI-TEMETŐBEN. — GÓDÓ L. RAJZA.

szekrénybe. Gyűjtsd meg benne a gyertyát és úgy végezd a dolgodat.

Alig hogy elmegy reggel az anyja, bezár a leány mindent, gyertyát gyújt és himzőasztalostul betelepszik a szekrénybe. Annak az ajtaját is becsukja. De ime alig tesz egy-két öltést, megint csak ott terem előtte a kis madár és meg-meg elkezd:

— Szép leányka, szegény leányka, *kiszmetel* egy halott tartja.

Azután prrr . . . elrepül, mintha ott se lett volna. Azt se tudta a szegény holtraijedt leányka, hogy mihez fogjon, mitévő legyen. Félre dobja a megkezdett munkát és egyre azon töri magát, hogy mit is jelenthet az a madárszólás. Az anyja se különben, a mint megtudja este a dolgot. Másnap reggel el se megy hazulról, otthon marad, hádd lássa ő is azt a madarat vagy mit. De biz a ki nem jött többet, az a madár volt.

Örökös a szegény asszonyék nyugtalansága. Ki se mozdulnak a házból és egyre lesik, egyre várják, hátha megint be talál vetődni az a madár. Aggodalommal telnek el napjaik, csak nem történik semmi. Egy szép nap aztán előjönnek a szomszéd leányok és kéri az asszonyt, hogy engedje el velők a leányát. Mulatozni, ugrángofozni mennek a mezőre, hátha elfelejti a nagy búját-baját. Nem igen meri az asszony elbocsátani, de úgy ígéri, hogy vigyáznak rá, úgy fogadják, hogy nem tévesztik szem elől, hogy elvégre belenyugszik és mennek kifelé együttesen.

A mezőre megy a sok leány, táncolnak, mulatoznak, míg csak lemenőben nincs a nap. Aztán hazafelé indulnak és egy *csesménél* (forrásnál) megállanak, hogy igyanak belőle. Oda megy a szegény asszony lánya is és a mint iszja a vizet, egyszerre csak mit látnak a szemei, egy fal nő ki a földből és elválasztja a többi leányoktól. De olyan egy fal, hogy szem olyat még nem látott. Hang át nem juthat, olyan magas; ember belül nem kerülhet, olyan széles. Aj be megijedt a sok leányzó. Az a siránkozás, az a futkározás, az a kétségbeesés, hogy mi lesz már a szegény leánynyal, mi lesz a szegény anyjával.

— Nem megmondtam — mondja az egyik — hogy ne vigyük magunkkal.

— Hogy is mondjuk meg az anyjának — sopánkodik a másik — hogy kerüljünk a szeme elé.

— Ez az oka; az az oka; te hívtad őt; nem, te hívtad — egyre folyik köztük a szó, egyre nézik azt a nagy falat.

Az anyja ezalatt csak várja a leányát. Kiáll a kapu elé, úgy lesi a jöttüket. Ihol a leányok is nagy siránkozva, alig mernek vele előállni, hogy mi lett a szegény leánykával. Nagy a szegény asszony boldogtalansága. Fut oda a nagy fal elébe és belül a leánya, kívül az anyja, addig sirnak-rinak, addig keseregnek, míg csak győzik a könnyel.

A nagy sirásban-rivásban elszenderedett a leányka és a mint másnap feleszmél, hát egy nagy ajtót pillant meg a fal mellett.

— Meg lett, a mi ügyis meg lett volna, eltört, a mi ügyis eltört volna — gondolja magában és fogja kinyitja a nagy ajtót.

Olyan egy szép *szera*j (palota) áll előtte, hogy még álmában se látott idáig olyat. Benyit a ragyogó csarnokba, hát vagy negyven darab kules függött az egyik falán. Veszí és rendre nyitogatja vele a szobákat; hát az egyikben ezüst, a másikban arany, a harmadikban gyémánt, a negyedikben smaragd, szóval mindegyikében más-más drágaság, hogy csak úgy vakította a szemét az a sok fény.

Bemegy végül a negyvenedik szobába is. Jaj teremő allah és az ő prófája Mohamed, egy szép *bej* (úr) fekszik előtte kiterítve, gyöngy-legyező az egyik oldalán, egy sor írás meg a másikon. «Negyven napig ha legyezgetsz, mellettem el-ajátoskods, kiszmetedre rálatálhatsz», ez volt a ráírva. Legott eszébe jutott a leánykának a madár szava, hogy ime csakugyan egy halottnál a *kiszmetje*.

Mosakodik az imádkozáshoz, kezét-lábát törülgeti és legyezővel a kezében, úgy ül a *bej* mellé. Éjjel-nappal legyezgeti, folyton-folyvást imádkozik, még csak egy nap van hátra, a negyvenedik. Ennek az utolsó napnak a reggelén meg akart egy keveset pihenni és a mint kinéz az ablakon, egy fekete bőrű arab leány álldogált előtte. Gondolja, hogy felhívja egy perczre, hádd imádkozzék addig a *bej* mellett, míg ő maga mosakodik és rendbe szedelődik. Legott fel is hívja a fekete leányt és oda ülteti a *bej* mellé, hogy imádkozzék ott mellette és legyezgesse az arcát. A leányka meg lesiet, megmosakodik, szép tisztára felöltözködik, hogy illően fogadhassa az ébredező *bej* ifjút, életének *kiszmetjét*.

Ezalatt pedig az történt, hogy az arab leány elolvasta a papirost és mialatt odakésik a másik leányka, a *bej* úrfi felbred, körülnéz és a hogy megpillantja a feketét, átöleli, megcsókolja és kedves feleségének, élete párjának szólítgatja. Alig hitt a szemének a szegény leányka, a mint benyitott ő is a szobába. Hát még a mint rá-támadt a csalfa fekete leány.

— Szultánleány létemre nem átallok ily rongyosan járn, ez a cselédféle pedig hogyan kiczifrázkodott — förmedt rá a szegény leányra.

Kikergeti a szobából és küldi a konyhába, hogy végezze a dolgát, a sütés-főzést, takarítást. Különösnek látja ugyan a *bej* ezt a dolgot, de nem szólhat semmit; az arab leány a felesége, a másik pedig a szolgálója.

Bájrám (ünnep) felé járt az idő és a mint ilyenkor szokásos, meg akarja a *bej* a háza népét ajándékozni. Oda megy az arabhoz, a feleségéhez és kéri, mit kíván a *bájrám*-ünnepekre. Olyan ruhát akar az arab, hogy tű ne járja, olló ne vágja. Aztán lemegy a konyhába és a cselédtől is megkérdi, hogy milyen ajándékot akar.

— Tűró követ, sárga színűt, tűró kést meg barna színűt, az kell nekem, semmi egyéb.

Útra kél a *bej*, hajóra száll és megveszi a feke-

tének a ruhát, hogy tű ne járja, olló ne vágja, de sárga színű tűró követ, sárga nyelvű tűró bicskát sehogy se tud felhajsolni. Mit csináljon, a nélkül kell, hogy visszatérjen és kénytelen-kelletlen visszafordul a hajójával. A mint fele útra ért el a hajó, egyszerre csak megáll és se előre, se hátra. Megijed a kapitány és azt mondja az útasoknak, hogy szó nem tartó ember van a hajón, azért nem mehetnek tovább. Előáll erre a *bej* és jelenti, hogy ő az, a ki a szavát meg nem tarthatta. Kiteszik erre a partra, hogy előbb váltsa be az ígétét és úgy térjen vissza a hajóra. Megy a *bej*, mendegél, tenger mellől nagy völgyekbe, hegyek közé rengetegbe és addig járkal, addig bolyong míg egy nagy *csesméhez* (forráshoz) nem ér. Le akar ülni, hogy egyet pihenjen mellette. De ime alig hogy odaér a kezével, egy arab terem előtte, felső ajka eget ér, alsó ajka földet ér és kéri a *bejtől*, hogy mi a kívánsága.

— Tűró követ, sárga színűt, tűró kést meg barna nyelvűt, ezt a kettőt hoznád nekem — mondja a *bej*.

Azon nyomban eltűnik az arab, a másik pillanathban már megint ott van, tűró kő meg tűró kés a kezében és átadja az ifjúnak. Útra kel a *bej*, eléri a hajót, ráül és még idejekorán haza ér az ünnepre. A ruhát átadja a feleségének, a követ meg a kést pedig leviszi a konyhába a cselédnek.

— Mit csinál majd vele? — gondolja magában. Este felé belopózkodik a konyhába és vigyázza a dolgot.

A mint ráesteledt a leányra, veszi a kést a kezébe, a követ pedig oda teszi maga elé és kezdi beszélni, hogy mi minden történt vele. Elmondogatja, hogy mit szólott neki a kis madárka három ízben, hogy milyen felelembé ejtette őket, őt is, az anyját is.

És a mint ránéz a tűró köre, egyszerre csak azt látja, hogy az a kemény kő dagadoz, a sárgája forr és sieteg, mintha csak élet szállt volna belé.

Folytatja aztán a leányka, hogy hogyan tévedt be a *bej* palotájába, negyven napon át imádkozott mellette, negyven éjjelen át legyezgette, hogyan bizta reá arra a fekete leányra az imádságot, míg ő lement mosakodni és öltözködni.

A sárga kő meg egyre dagad, úgy forr és sieteg, mintha mindjárt szét akarna pattanni.

Elmondja a leányka még azt is, hogy hogyan csalta meg az az arab szolgáló és hogyan lett ő helyette a szerette *bej* felesége.

Mintha csak érző szíve lett volna annak a sárga kőnek, úgy elhabzik, úgy feldagad és mikorára egész elmondta volt a szomorú történetét a leányka, egyet pattant az a kő és szétmállott.

Kezébe veszi a leány a tűró kést és így szól hozzá:

— Sárga színű tűró kő vagy, még se tudtad kiállni; én kis leányka, gyenge leányka, hát én hogyan állhattam ki?

Már-már magába döfné azt a barna nyelvű kést,

ha oda nem rohanna a *bej* és meg nem ragadná a kezét.

— Te vagy az én való *kiszmetem* — mondja neki az ifjú és azzal viszi a palotájába, a fekete arczú helyére.

Az álnok asszonyt megöleti, a leány anyját meg elhozatja és úgy élnek nagy örömben, holtig tartó boldogságban.

Kis madárka száll be néha a *szera*jnak ablakán és elcsicsergi örvendezve vígan:

«Szép leányka, boldog leányka,
Kiszmetjét már megtalálta».

AZ ÚJ HAZÁBAN.

Írta: Verne Gyula. Fordította: Zigány Árpád.

— S mikor fogtok hozzá? — kérdezte Zermattné.

— Mihelyt az aratásnak vége lesz, — felelte Zermatt úr — akkor úgy is lesz három havi szabad időnk.

S november derekán hozzá is fogtak a csatornázáshoz, mely öt hétig eltartott. Először is több száz szágópálmát vágtak ki; a belét gondosan kiszedték, s a (beeses szágó-lisztet bambusz-hordókba gyűjtötték). Ez könnyű munka volt; de annál nehezebb volt a kifűrt törzsek elszállítása. A két bivaly, az onagra, a számár ugyancsak beleizzadtak, míg egy-egy hatalmas törzset rendeltetése helyére tudtak szállítani.

Jack meg is sajnálta őket és azt mondta:

— Igazán kár, apám, hogy nincs egy pár elefántunk! . . . Oly könnyen elcipelnék e nehéz fatörzseket, mint én a legkisebb ágot . . . S mivel a szigeten úgy is kóborog elég . . .

— Nem szeretném, ha ide tévednének a mi birtokunkra, — vágott közbe Zermatt úr — mindünket elpusztítanak.

Ezalatt Wolston úr és Ernő elkészítették a vízemelő gépet. Wolston úr, a ki nagyon ügyes gépészmérnök volt, először is összeállította a nagy lapátos kereket, melyet a Sakál-patak víz-eséséhez állítottak föl, úgy hogy a lezuhanó víz-sugár mozgásba hozta a kereket, az pedig viszont a két hajószivattyút hajtotta. A szivattyúk harmincz láb magasra emelték föl a patak vizét, mely a balparti sziklás partba vágott czisztarnába gyűlt össze, s onnan a kifűrt szágó-törzseken át egyenesen a Hattyú-öbölbe sietett.

Mikor öt hét múlva, december 20-dikán, készen volt a nagy munka, Wolston Anna tréfásan kérdezte:

— Hát fölavatási ünnepély nem lesz?

— Hogyne! — sietett ráhagyni Jack — úgy-e, anyám?

— Ha akarjátok — nevetett Zermattné.

— Helyes! — szól most Zermatt úr is — holnap megindítjuk a gépet, s utána nagy lakomát esapunk Wolston úr tiszteletére.

— A melyből Ernő is kiveszi a maga részét, —

mondta Wolston úr — mert nála nélkül aligha tudtam volna a kereket oly jól elkészíteni.

Másnap délelőtt tíz óra tájban a két család összes tagjainak jelenlétében megindították a gépet. A víz forgásba hozta a kereket, mely a két szivattyút hajtotta; ezek felszivattyúzták a vizet a sziklába vágott csiszternába, mely másfél óra alatt megtelt. Ekkor kinyitották a zsilipeket, s a víz a szágó-törzseken át, kétszáz öl hosszú csatornában egyenesen a Hattyú-tóba folyt.

A tapsviharnak, ujjongásnak vége-hossza nem volt; most már nem kellett félniök a szárazságtól: elég volt megindítani a kereket, s fölnyitni a csiszterna zsilipeit, hogy öntözhessek a termékeny földeket.

Ekkor már három hónap telt el a *Licorne* elutazása óta. Most ott járhatott már a Jó-Reménység foka körül, a hol James Wolston várta a hugát... Még háromszor ennyi idő, s akkor a hajónak ismét meg kell jönnie az Üdv-öbölbe, — Jennyvel, Fritzzel, Ferenczcel, a fokföldi Wolston-családdal s talán Montrose ezredessel is, a ki bizonyára el fogja kísérni leányát és Fritzet új otthonukba...

Így telt el az 1816-dik év, mely gazdag volt fontos eseményekben és új korszak kezdetét jelezte Új-Svájcz történetében.

VII.

Az újév. — Séta Falkenhorstba. — A kápolna. — Ütítervek. — Márczius 15-dike.

Január 1-jén a két család kölesönösen elhalmozta egymást jókívánságokkal. A hölgyek szeretettel összeesókolóztak, a férfiak melegen meg-
rázták egymás kezét, s valamennyien örültek, boldogok voltak. Ernő, a ki verseket is szokott irogatni, sikerült újévi köszöntővel üdvözölte

Wolston Annát, a ki elpirult örömeiben és boldogságában, hogy Ernő ily szép verseket írt a tiszteletére.

Egyszerre csak Jack fölkiáltott:

— Hát az állataink?...

— Nos, mit akarsz velük? — kérdezte Zermatt úr.

— Ej, hát csak ők is megérdemlik, szegények, hogy boldog újévet kívánjunk nekik! — mondta Jack nevetve — s ha már nem lehet részük Ernő verseiben, adjunk nekik legalább dupla abrakot!

— Jacknak igaz van! — mondta Wolston úr.

S erre mindnyájan fölkerkedtek, s meglátogatták a derék állatokat. Megsimogatták és bőven ellátták mindennel aztán visszamentek Felsenheimbe reggelizni.

Reggeli után Zermatt úr azt ajánlta, hogy sétaljanak el Falkenhorstba: — az egész alig pár kilométernyi út, s a lombos fák megvédik a társaságot a nap hevétől is.

Tizenegy óra tájban indultak el, azzal a szándékkal, hogy ott maradnak egész délután s csak estére jönnek haza. Nem nagyon siettek, mert egy óra alatt ügyis odaérnek. Elöl szaladoztak a kutyák, Braun és Falk, s utánuk

ment a társaság az árnyas úton, melyet két oldalt kukorica-, köles-, zab-, búza-, árpa-, maniok- és burgonyaföldek szegélyeztek. Bő aratást várhattak tehát, nem is számítva, hogy az északra fekvő földek is termékenyebbek lettek, a mióta a Sakálpatak vizével öntözhetők.

Minden két-háromszáz lépésre megálltak, s élénken beszélgettek. Anna virágokat szedett Ernővel, Jack pedig a madarakat hessegette, s a nyulakat hajszoztatta a kutyákkal. Mikor elindultak hazulról, Zermattné kikötötte, hogy senki se hozzon puskát, mert nem vadászni mennek, ha-

A LEZUHANÓ VIZSUGÁR MOZGÁSBA HOZTA A KEREKET.

nem sétálni és szórakozni. Ernő szívesen bele is egyezett, csak Jack makazkodott egy kicsit...

— Hátha párducezal, medvével, vagy orosz-lánnal találkozunk? — kérdezte fontoskodva.

— A mi vidékünkön soha sem jártak még — felelte Zermatt úr.

— Aztán meg nem elég, hogy egész esztendőn át kedvedre vadászhatsz? Csak egy napról van szó! — mondta Zermattné.

— Szökőév-e legalább ez a mostani? — kérdezte Jack.

— Nem az! — viszonzá Wolston úr nevetve.

— Lám! — sóhajtott Jack színellett szomorúsággal — még ebben sincs szerencsém!...

Egy óra volt, mikor a vig társaság megérkezett Falkenhorstba, Zermatt úr gondosan szemügyre vett mindent, de mindent a legnagyobb rendben és teljesen jókarban talált. Wolston úr még egyszer megcsodálta azt a nagy találékony-ságot és ügyességet, a melylyel Zermatt úr lakhatóvá tudta tenni ezt a levegőbe épített sólyom-fészket; meg is mondta ezt, mikor kint a szellős erkélyen letelepedtek:

— Gyakran megcsodáltam már, s még most is egyre csak csodálom, kedves barátom, azt a boszorkánysággal határos szorgalmat, melylyel igazi paradicsomot tudott teremteni ezen a szigeten... Felsenheim, Falkenhorst, Prospect-Hill, a szántóföldek, kertek, a sok háziállat: minden dicséri az ön páratlan ügyességét és szorgalmát. De mégis van valami, a minek meg kellene lennie és nincs meg... Én már beszéltem is róla Zermattnének...

— A kápolna? — vágott közbe Zermattné. — Igaza van... ez csakugyan mulasztás... hiszen minden javunkkal Istennek tartozunk...

— Építsünk hát neki templomot! — kiáltott

föl Jack — még pedig harangokkal!... Hisz van miből!... Wolston úr megcsinálja a tervet...

— Jó, jó — hagyta helyben Zermatt úr mosolyogva — de ha megépítjük is a templomot, ki lesz a papunk?

— Hát Ferencz, majd ha visszajön — mondta Ernő.

— Addig pedig magunk fogunk imádkozni — toldta meg Wolstonné.

— Nagyon helyes — egyezett bele Zermatt

úr. — Mihelyt az esős évszak elkezdődik, azonnal meghányjuk vetjük a kápolna tervét... addig pedig megfelelő helyet keresünk...

— Azt hiszem, — szökött most Zermattné — hogy ha már Falkenhorstban úgy sem lakhatunk, jó lesz ez kápolnának...

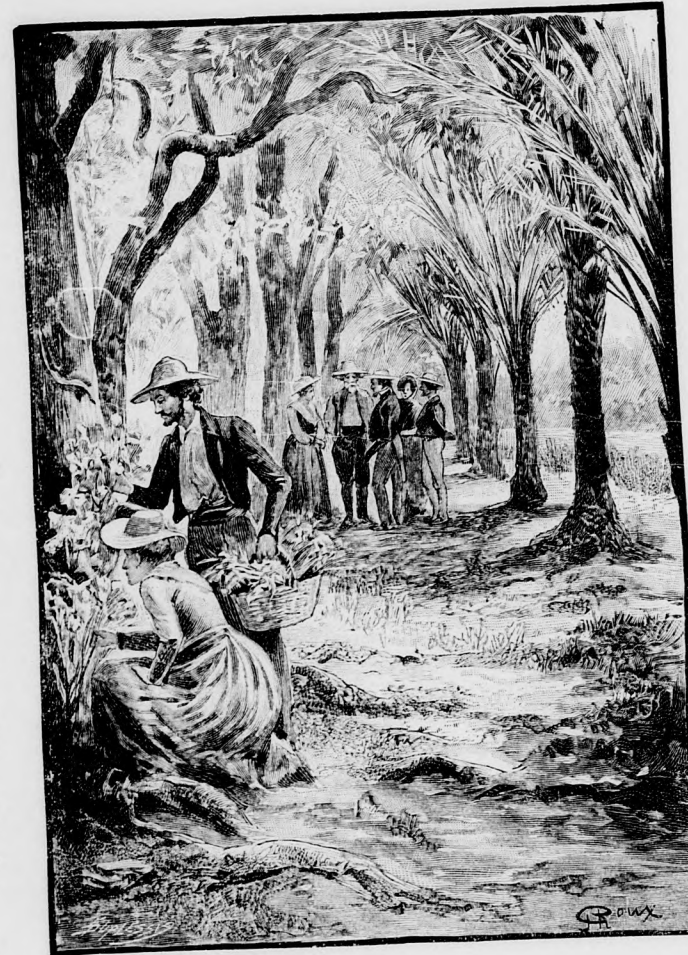
— Csakhogy egy kissé messze van — aggódott Zermatt úr. — Jobb lenne valahol Felsenheim körül építeni. Szóval erről még beszélni fogunk.

A most következő hónapokban azonban anyai dolguk akadt, hogy azt sem tudták, melyiket végezzék előbb. A mezei munkák meg az aratás minden dolgos kezét elfoglaltak, s valamennyiüknek kettőzött szorgalm-malkellett dolgozniuk, hogy pótolják a távollevő

Fritz és Ferencz hiányát. Végre márczius 15-én kis pihenőt tarthattak; s a következő hetet arra használták föl, hogy kissé szétnézzenek a szigeten és átkutassák a még nem ismert vidékeket.

— Csodálom, kedves Zermatt, — mondta Wolton úr — hogy tizenkét év alatt, a mióta a szigeten lakik, egyszer sem jutott eszébe, hogy átkutassa a sziget belsejét is...

— Eszembe jutni eszembe jutott ugyan, — felelte Zermatt úr — de részint nem tartottam szükségesnek, részint pedig nem is érttem rá. A Gondviselés ide vetett bennünket erre az áldott vi-

ANNA VIRÁGOKAT SZEDETT ERNŐVEL.

dékre, s mivel itt mindenünk meg volt a kényelmes, nyugodt élethez, nem is vágyakoztam soha másfelé. Aztán nem hagyhattam itthon a feleséget sem, kivált mikor még a fiam kicsinyek voltak... s végre mindig annyi sürgős, halasztathatlan dolgom akadt itthon, hogy nem is mehettem volna el.

— Ez mind igaz lehet, — felelte Wolston úr — de én még sem tudtam volna megállni, hogy tizenkét év alatt legalább egyszer körül ne nézzek a szigeten...

— Azért, mert ön angol — viszonzá Zermatt úr — s az angoloknak szenvedélyük az utazás...

— Oh, apám, — vágott közbe most Jack — én ugyan nem vagyok angol, de azért szeretek utazni...

— Magam is! — tette hozzá Ernő lelkesülten — s arra szavazok, hogy minél előbb járjuk be kis birodalmunkat. (Folyt. köv.)

Érdekes apróságok nagy férfiak életéből.

Walt Whitman («A gyp levelei» szerzője) költeményeiben nagyszerű világpanorámát tár fel szemünk elé s maga a legszegegyebb bútorzati padlás-szobában lakott. Társaskoesi tetején — mint Victor Hugó — írta verseit s napokig élt kenyéren és vizen. Ő maga mondá, hogy kenyér és víz mellett pompásan lehet élni. Első művét — mint Beranger — maga szedte és nyomtatta. A polgárháború alatt a sebesülteket ápolta. Vasárnaponként rendes látogatója volt a kórházaknak.

Goethe (1749—1832) annyira kényes volt minden apróságban, a mi a saját életére vonatkozott, hogy életrajzi adatait saját maga jegyezte fel, hogy életrajzi mindent készen találjanak és hibás adatot ne használjanak fel.

Poe (Allan) Edgar (1813—1849) szenvedélyes borivó volt. Szüksége volt e mámorra, hogy költői műveket alkothasson, mert abban találta föl ama csodás gondolatmenetet, melyek elbeszéléseiben kísértetiesen, az emberi elme előtt csaknem megfoghatatlanul visszatükröződnek.

Petrarcát költővé való avatása (1381 április 8-án) nem igen hatotta meg s arról később így nyilatkozott: «E babérszörű nem tett sem bölcsebbé, sem ékebben szólóvá; csak az irigységet kelté föl ellenem s a nyugalmat rablá el, melyet azelőtt élveztem».

Burns Róbert (1759—1796) a legnagyobb inségben halt meg. De az egyszerű skót földműves Angolország irodalmi reformátorai közé tartozik, s azon helyek, melyeket megénekelt, valóságos búcsúhelyei a turistáknak. Ez oly érdem, melyet a legnagyobb költők is megirigyelhetnek tőle!

Paulini Jenő.

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

A mi halottunk emlékezete. Rupp Kornélnak, lapunk korán elhunyt érdemes és buzgó szerkesztőjének sírjáról nem feledkeztünk meg. Lapunk szerkesztője halottak napján felkereste azt, s letette reá a kiadótársulat és a «Tanulók Lapja» szerkesztőségének a koszorúját. Pihenjen békében a holt, emléke él a mi szívünkben tovább.

Jubileum. Szép ünnepet ült október 14-dikén a hőmezővásárhelyi főgimnázium: érdemekben gazdag, általános tiszteletnek és szeretetnek örvendő igazgatóját, Fütő Mihályt jubilálta áldásos tanári működésének 40-dik évfordulója alkalmából az orműködésének minden részéből összesereglett tanítványok szág minden részéből összereseglett tanítványok részvételével. Mintegy előjátékként az ünnepélynek, 13-dikén este a főgimnázium ifjai fátylaszenét rendeztek igazgatójuk tiszteletére, kinek családja körében Rác Sándor VIII. o. t. tolmácsolta meleg szavakban a tanítványok érzelmeit. Másnap délelőtt 11 órakor a volt tanítványok nevében Kovács János ügyvéd, az egyház részéről Szabó János esperes, a tanári kar nevében Barkász Károly tanár, a hőmezővásárhelyi ifjak pesti köre részéről Kovács Géza joghallgató, a főgimnáziumi «Petőfi-önképzőkör» és a főgimnáziumi ifjúság nevében Rác Sándor VIII. o. t. üdvözölték az ünnepelt igazgatót, ki a tömérdek sürgönyi üdvözlét között Wlassics Gyula kultusz-miniszter úrénak is örvendhetett, s a kit a volt tanítványok egy 2000 koronás alapítványi levéllel s egy 12 személyes ezüst evőkészlettel (700 korona); tanártársai szép albumba kötött fényképekkel; a pesti kör ezüst tintatartóval s gyöngy papírvággóval; mostani tanítványai az önképzőkörrel — mely díszelnökévé választotta — kapcsolatban Szilágyi S. tiz kötetes «Magyarország történeté»-vel lepték meg, mint szeretetök emléktárgyaival. Kiemelkedő pontja volt az ünnepélynek Kun Béla debreczeni joghallgató szavalata, ki ez alkalomra írott gyönyörű költeményét adta elő. Az ünnepélyt banket követte.

Munkácsi hírek. A munkácsi állami főgimnázium «Eötvös-önképzőkör»-e Szántó Soma tanárelnök úr vezetése alatt megalakult. Az ifjúság részéről az elnök Tárczy Károly VIII. o. t. lett. A kör megalakulása óta több gyűlést tartott a tagok élénk részvételével. A főgimnázium VII. és VIII. osztálya olvasókört is alakított, melyben az önképzőkör lapjain kívül (Tanulók Lapja, Vasárnap Ujság, Budapesti Szemle, Nyelvőr) napi-, szépirodalmi- és élezt-lapok is vannak. A kör tisztviselői Linner J. és Hunyadi J. VIII. oszt. tanulók. Ugyancsak ez évben alakult meg a gyorsírókör is, melynek ifjúsági vezetője Engel K. VIII. o. t.

Önképzőkörök szervezkedése. A budapesti V. ker. állami főgimnázium önképzőkörének elnöke lett Mezei Sándor, alelnöke ifj. Csopely László, titkára Svarecz Lajos. — A halasi ev. ref. főgimnázium «Szász Károly-kör»-ében elnökké választották Lindenschmidt Mihályt, főtítkárrá Csenz Bélát, főjegyzővé Varga Kálmánt. — A budapesti VI. ker. felső kereskedelmi iskolában a tisztikar a következőképp alakult meg: Elnök Rotter Sándor felső o. t., alelnök Balogh Jenő, főjegyző Tuschák Ödön. — A veszprémi főgimnázium «Ányos-kör»-ében elnöknek választották Rasztovits Pált, alelnöknek Kuncz Ernőt, főjegyzőnek Debreczeny Gyulát.

Önképzőköri tarlózás. Pécsi főreáliskola «Eötvös-kör»-e, október 21. Elfogadtak három dolgozatot:

«A hangyákról» cz. műfordítást németből Kalt Rezsőtől, «Egy érdekes háromszögszerkesztés» Sasvári J.-től és egy aquarell-festményt Gebauer Ernőtől. Kitétszik ebből, hogy a pécsi reálisták derek úton haladnak az önképzésben. — Halasi főgimnázium «Szász Károly-kör»-e, október 21. Lövy Gyula VIII. o. tan. «1849 október 6.» cz. történeti értekezését olvasta fel, ugyancsak tőle elfogadtak egy dalt is. — Szegedi főgimnázium, október 21. Palócz Simon Petőfi forradalmi dalait fejtegette. Grogloth János Goethe Wertherjének tragikumát bonczolgatta. Szigeti Ernő «A zene a művészetek között» cz. esztétikai dolgozatát olvasta fel, míg Issekutz Gergely két dalt adott elő. — Szentesi főgimnázium, október 21. Lövi János VIII. o. t. Horváth Mihály történetírói munkásságát méltatta, a miért jegyzőkönyvi dicséretben részesült. Elfogadták még Leipzig Lőrincz VI. o. t.-nak a renaissance-ról szóló dolgozatát. — A pozsonyi ág. ev. lyceumban az október 16-diki ülésen nagy tetszést keltett az «Ember tragédiája» 13-dik színének előadása. Az egyes szerepeket Schleifer A. (Ádám), Strasser J. (Lucifer) és Hoffmann N. (a föld szelleme) szavalták. Breiner S. «Az életből ellesve» czímen tartalmaz dolgozatot olvasott föl. — A nagyváradai főgimnázium «Eötvös-kör»-ében dicsérettel fogadták el Szmély Kálmán VIII. o. tanulóknak «A művelődésről» szóló szabad előadását és Bodó Lászlónak hangulatos költeményét.

VEGYES.

Kísérlet. Egy kristályalakú edényt három czentiméternyi magasságig megtöltünk vízzel és ebbe higanyt csepegtetünk és pedig oly magasságról, hogy azok a golyócskák az edény fenekéről visszapattanjanak. A víz felszínének feszültsége következtében a golyócskák ott maradnak és bizonyos távolságokról gyorsan egymáshoz vonzódnak. Ha azután valami nedves tárgyat (vizes gyufa) a golyócskákhoz viszünk, úgy azok hirtelen eltávolódnak egymástól. Míg a golyócskák vonzása és taszítása a capillaritáson alapszik, addig a golyócskák mozgásbeli intenzitásának oka ezen esekély dimenzióban rejlik.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

A Franklin-Társulat kiadásában és Pecz Vilmos szerkesztésében megjelenő Ókori Lexikon I. kötetének 5. füzetét kaptuk, mely a 17—20. éveket foglalja magában. Az Assyriától Bigatusig terjedő cikkek közül kiemeljük az Assyria, Astrologia és astronomia, Asylum, Athleta, Atii, Atilii, Atimia, Atlas, Attalus, Attica (egy egész ív), Augustinus, Aurelianus, Aurelii, Babylon, Babylonia, Bankár, Basilica, Biblia című nagyobb terjedelműeket. A füzet 24 ábra díszíti, melyek között két magyarországi emlék is (140. Birkózó athleták. Aquincum. 158. Rómaiak és barbárok hareza. O-Szőny) előfordul. Egy-egy füzet ára 1 kor.; az egyes füzetek július—szeptember kivételével minden hónap 15-dike táján jelennek meg.

Történetek czímen adja ki Nógrádi László szolnoki tanár egy jó kötetnyi elbeszélését. Lapunk olvasói előtt nem ismeretlen Nógrádi neve. Ő írja azokat a poétikus leírásokat a természetből, melyek annyira tetszenek. A kötet a Franklin-Társulat kiadásában

jelenik meg. Ára 3 korona lesz, díszes kötésben 5 kor. (Ezen összeg csak a könyv megküldése alkalmával fizetendő.) A megrendelést címére Szolnokra, legkésőbb november közepére kell elküldeni.

Szerkesztőségünkhez a következő iskolakönyvet küldötték be:

Egyháztörténelem. Iskolai használatra. Irta dr. Vargha Dezső. A Szent-István-Társulat kiadása. Ára füzve 1 korona 40 fillér, kötve 1 korona 80 fillér.

A Magyar Nyelvőr kérdései. A Magyar Nyelvőr szeptemberi száma ismét egy csomó kérdést intéz a magyar nyelv barátaihoz. A feleletek október hó végéig a Magyar Nyelvőr szerkesztőségéhez intézendők (Budapest, VII., Newyork-palota). A kérdések a következők:

1. Mondják-e s mely vidéken: *pirost, csinost, rendest, szárazt, ötvent* stb. e. h. *pirosat, rendeset* stb.?

2. Használja-e a nép a *felpézn* főnevet, a *fölszárigét, a komor* és *hasztalan* mellékevet s ezt a módhatározó formát: *mellesleg*?

3. Hol ismerik a *kütyü* szót és mit jelent?

4. Hol használják az *egyszer* és *előbb* határozó szókat ilyen kifejezésekben: *Minek heversz, ha egyszer nem alszol?* *Megadjuk majd az árát, az egyszer bizonyos!* *Előbb venném a pirosat, mint (v. mintsem?) a zöldet* (e. h. *inkább*).

5. Mondja-e a nép *-nek* rag nélkül: *Olykor nem jut az ember eszébe, a mi kellene?* — e. h. *az embernek eszébe*.

6. Tagadva vagy állítva mondja-e a nép a következőkben a mellékmondatot? tagadta, *hogy ő ott volt*, v. tagadta, *hogy ő nem volt ott*; tagadták, *hogy ők látták* (v. *látták volna!*), v. tagadták, *hogy ők nem látták*; hiszen megtiltottam *hogy oda menj*, v. megtiltottam, *hogy oda ne menj* v. *hogy ne menj oda*.

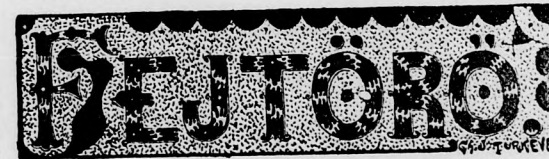
7. Mondják-e: *fölggyüri a karját, fölggyürt karral dolgozik?* e. h. *fölggyüri az ujját, ujját fölggyürve dolgozik?*

8. Mennyire van elterjedve ez a németes szólás: *föbült neki?*

9. Együttal kérjük olvasóinkat, sziveskedjenek közölni velünk az üdvözlésnek (köszönésnek, köszöntésnek) különféle vidékeken dívó formáit és használatuk módját (*jóccakát, Istennek ajánlom, jó egészséget, Isten velük* stb. stb.).

10. Hasonlóképp azokat a kifejezéseket, melyekkel a nép az esküvéseket és káromkodásokat szépítgeti és leplezi (p. *biz Istók! a teremburáját!*)

11. Végül sziveskedjenek összegyűjteni, a mennyire módjukban van, az orvosságok és betegségek népies elnevezéseit.

Jellege: Fejtörő az elme sportja.

Rovatvezető: Csizsár József.

Számtani kérdés:

Valaki neje és leánya kora felől kérdeztetvén így felelt: *Nóm és leányom együttvéve 26 évesek, s félév múlva nóm 26-szor oly idős lesz, mint leányom. Hány éves a nóm és a leányom?*

Földrajzi kérdés:

Hogyan hívják az az angol utazót, aki beutazta Indiát, Mekktát és Medinát; a még európai által nem járt kelet-afrikai Harart; 1857-ben a Tanganyika-tavat fedezte fel?

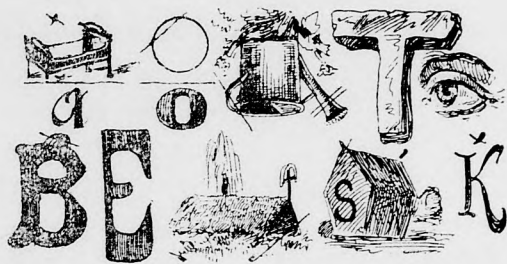
Történelmi kérdés:

Hogyan nevezik azon forradalmat, a mely Párisban 1830 július 27-dikén tört ki? Ez alkalommal X. Károly király és a Bourbonok elűzték s Lajos Fülöppel az Orleans-család ültetett a francia trónra.

Természetrizai kérdés:

Mi a neve azon kérődző állatnak, melynek szarvai feketék, háta közepén a szőrök fésűformája, rövid sörénynyé rendeződtek; alapszíne gesztenyebarna, melyben fehér hossz- és harántávok vonulnak végig? Hazája Nyugat-Afrika, különösen Szenegambia.

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1900. november 11.

A 4. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Számítási kérdés: A kockának mindenik éle 125 láb lesz. **Földrajzi kérdés:** Az eddig talált legnagyobb tengermélységek: A Csendes-óceán déli részében, a Kernadec-szigetektől keletre, d. sz. 30° 28', kel. h. 176° 39' 9427 m. (Pingüin). Az Atlanti-óceán északi részében, Puerto-Rico-tól északra, é. sz. 19.6°, ny. h. 66.4° 8341 m. (Challenger). Az Indiai-óceánban a Kis-Szundáktól délre, d. sz. 11.4°, kel. h. 116.8° 6205 m. (Recorder). Az északi Jeges-óceánban, Grönland és a Spitzbergák között, é. sz. 78°, ny. h. 2.5° 4845 m. (Sofia). **Képrejtvény:** Hirtelen lejár az óra, minden percét fordítsd jóra.

Helyesen fejtették meg: Gáspár Béla, Reichenfeld László, Schlésinger Kálmán, Kemény Géza, Balássy Miklós, Szauer József, Vadas Zoltán, Parcesetich László, Maurer Arthur, Rosenkranz Nándor, Alexy Lajos, Ruzs Guidó, Cseke Vincze, Egyed István, Lutlitzky Jenő, Mayer Jenő, Engel Kálmán, Háberfeld Auréli, Laufer Ödön és Rezső, Schacherer Frigyes, Köszler Arthur, Káposzta Pál, Popovics Endre, Matiny Ottó, Goldfeld Jenő, Kreisler Imre, Kogutowicz Károly, Littomericzky Nándor, Lustig Henrik, Kutlik Félix, Kiszely Géza, May Róbert, Persina Károly, Zipser Aladár, Szabolcsi Ernő, Joó Miklós, Bohrandt Lajos, Géczy Géza, Szigeti Endre, Zomody József, Herczeg Albert, Blener Emil, Kóri Endre, Rikk Gyula, ifj. Hampel József, Jurenák Géza, Vécsei Ferencz, Borosnyay Oszkár, Sugár István, Pám Márkus, Békey Ödön, Groszmann Árpád és Jenő, Ács Nagy István, Sági Tibor, Róth Ottó, Vass Béla, Prágyik Flóris, Erdei Vilmos, Wertán Emil, Deutsch Béla, Imre Antal, Feigler Othmár, Vida Károly, Bejna Ferencz, Griesze János, Mallinger József, Kiss Károly

Dortsák Lajos, Molnár Aladár, Przybilla Jenő, Reich Rezső.

A jutalmul kifizetett könyvet (Legouvé: «Az olvasás művészete») Sági Tibor előfizetők nyerte meg Kecskeméten.

SZERKESZTŐI TELEFON.

Önképzőköri tudósítónak újabban a következő ajánlkozó fogadtuk el: Mézner Mátyás, veszprémi főgimnázium.

G. A. (Szeged.) Kérését nem teljesítheti a kiadóhivatal. Az előfizetési díjnak utólagos beküldése nem szokásos. — **Makfalvi Ferencz tanár úrnak.** (N.-Röze.) A kellő időben lesz. Olvasóinkat akarjuk vele kellemetesen meglepni. Üdvözet. — **Persina Károly.** Gyűjtőíve nem jutott el hozzánk. Az utalványon nem írta meg az előfizetők neveit. Sziveskedjék postafordultával megírni, s az illetőknek a kiadóhivatal rögtön megindítja a lapot. — **Popovics Endre.** Első kérdésére legközelebb részletesen válaszolunk. Irodalomtörténeti értekezések is fognak megjelenni lapunkban. — **2820. sz. előfizető.** Egy-egy számban megjelenő rejtvények megfejtői között sorsolunk ki jutalmkönyveket; minden egyes rejtvényért jutalmat adni kissé sok volna. — **Miticzyv.** Műfordításai még gyengék, de azért a maga gyönyörűségére, stíljének fejlesztése céljából csak folytassa. Itéletet mondani ezekből még nem lehet. Mi a fordításnak nem ellenségei, hanem barátai vagyunk. Inkább egy türethető fordítás, mint tíz eredeti erőlködés. A diákszólásokat alkalmilag felhasználjuk. — **Egyetemi hallgató.** (Szászváros.) Küldje be a kéziratot. Mutatványszám ment. — **Kiss Pál tanár úrnak.** Szivesen közlünk tudósításokat, de kívánatos volna, ha a kör előfizetne lapunkra. Sziveskedjék a kör jegyzőjét a tudósítói tiszttel megbízni. — **Dóra Mihály.** Kogutowitz Manó, Budapest, V. Dunapart. Itt mindenféle térképet talál. Kérjen egy levelezőlapon árjegyzéket, s onnan válasza ki azt, a mire szüksége van. Földrajzi vázlatokat a Franklin-Társulat adott ki épen erre a célra. Darabja 4 fillér — **Boda Jenő.** 1. Lehetséges. 2. Megjelenhetik bárki tollából, ha a cikk megüti a mi mértékünket. — **B. F.** A ritmus ellen gyakran vét. A Himfy-strófanak négyes-hármas és négyes-négyes üteme van. Az ilyen sorok:

Ha nyugovóra térek
Arzodat látni vélem
Mosolygó arzod anyám
Hogy terhes nékem az élet

mind hibásak, mert a szót ketté metszik. A másik baja az, hogy nagyon prózai, nincs benne kellő poétai hangulat. — **Böszörményi Lajos.** A jutalmkönyvet megkapja. A kiadóhivatal intézkedik, hogy mind az ötnék pontosan járjon a lap. — **G. E.** Azt a fordítást nem ismerjük, de ajánljuk a Szilasi-félt. Meghiszem, hogy olvashatja. Egyik lezsebb olvasmány az ifjúság számára, csakhogy elegendő történeti ismeretet kíván meg. — **K. K.** Fordítása még erőtlen és színtelen. Nagy írók műveinek a fordításához megállapodott stíl kell, ez önnél még hiányzik. Olvasgasson és figyelje meg a kiválóbb magyar prózairók nyelvét, gyakorolja magát, mert a mi még niacsen meg, idővel megjöhét. — **G. J.** Nem jelentek meg, s valószínűleg nem is fognak megjelenni. — **Apámhoz.** Az alap gondolat szép, vannak sikerült sorok benne, mint például:

Te tanítottál akkor imádságra,
Most hallgass fiad esleklő szavára:
Ezer bajodnak enyhülését várván
Szállj fel az úrhoz az imádság szárnyán!

Rotter Sándor. Levelét küldje hozzánk, mi átadjuk a rovat vezetőjének.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjúsági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest, IV. ker., Egyetem-utca 4. szám. Kéziratokat nem adunk vissza.
Fél évre... 4 kor. 80 fill.		
Egész évre... 9 kor. 60 fill.		
Megjelenik minden vasárnap.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	

A JÁTÉK-DÉLUTÁNOK.

Levél egy diáknak.

Azt kérdezed, hogy az újonnan elrendelt játék-délutánok csakugyan kötelezők-e, hogy egyáltalában van-e értelme ilyen időrabló közös játéknak, holott neked délután zene, rajz, francia, olasz, s a jó Isten tudja minő egyéb óráid vannak.

Nos hát, fiam, a játék-délutánok kötelezők, van értelmük és a világot sem időrablók.

Bizonyára olvastál vagy hallottál már a régi diákok önkényes játékaikról. Nem rendelte el senki, de azért szerdán és szombaton délután együtt voltak mind a mezőn. Nem volt hat koronás menyköveszett nagy füles meg fületlen labdájuk, minőkkel ti mostanság ijesztgetitek a madarakat, hanem volt a kalaposnál vagy szijgyártónál vásárolt kis labdájuk, s azt olyan magasra tudták feldobni vagy felütni a bottal, hogy a fellegekbe furakodott, s míg lekerült az árokba, tizen-húszan megfuthatták a száz méter hosszú utat ki és be.

Szakálas, bajszos legények voltak a nagy diákok, mégis játszottak, még pedig ugyancsak kedvel-tüzzel. Sokszor elnéztem én őket és gyönyörködtem a játékuiban. Izmos ficzkók voltak mind, csupa izom, hajlékonyság, vidor lélek, munkára kész, szorgalmas tanuló.

Valószínűleg olvastál vagy hallottál arról is, hogy mikor Deák Ferencz a pozsonyi diétán volt, követtársaival a pozsonyi ligetben diákos kedvvel és buzgósággal labdázott.

A sokat ócsárolt régi időkben az efféle kedvtelés nem volt a férfiakra nézve sem unalmas.

Hogy aztán manapság ezek a derék önkényes játékok kimentek a divatból, mert hát manapság csak az jó, a mi divatos, hát szükség volt reá,

hogy hetenkint egyszer elrendeljek a játékok. Bizony jól tették, hogy elrendelték. Vajha minden diák kedvvel és örömmel gondolna erre a délutánra, mikor együtt lehet a társaival, s amúgy istenigazában kiveheti részét a testedző, lélekvidámító játékból. Hadd piruljon a sápadtak arcza, hadd izzadjon, szaladjon a lustábbja, a ki úgy elpuhul, mint a vizes zsemle, a ki nem bizik karja erejében, s ha az árokig kergetik, sírva áll meg, mert nem tudja, nem meri, nem is próbálta meg soha keresztül ugrani.

Micsoda magyar diák az, a ki vonogatja a vállát, kelleetlenkedik, ha egy-egy eltévedt labda hátba lapítja, s nem siet felkapni azt, hogy tovább sózza a pajtását!

Hanem persze neked számtalan egyéb órád van délután! . . . Ugyan, hát mindennap annyi van? Egy délutánt sem tudnál arra szánni, hogy ott légy a többiekkel a játszótéren? . . . Eredj el, fiam, s próbáld meg! Nem azért, mert megkivántad a játékot! A labdának, tündödnék, izmaidnak, a lelkednek is szánj egy délutánt, a fejed sem adja meg az árát, a többi sok szép studium sem szorul miatta háttérbe.

A tudás, művelődés a főcél, ámde a szellemi munkához erős test is kell, különben fele úton összerokad a küzdő. Erről nem szabad senkinek megfeledkeznie.

Eredj játszani, s meglátod, hogy nem időrablás az. Egyszer aztán, mikor nem is sejtéd, mikor nem is várod, meglátogatlak a mezőn, s ha látom, hogy a labdát jól el tudod ütni, pajtásodat ügyesen a földhöz vágod, s a széles árkon átugrasz, akkor megveregetem a válladat, s azt mondom: «Ember vagy eesém!»